

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פסח

"והאדת לבנק"...

גיליון מס' 92 תש"פ

הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/פסח "והגדת לבנך"...

הסיפור הבא לוקח אותנו למעלה משבעים שנה אחורנית, אל חודש אדר תש"ה, בעיצומם של ימי הזוועה באירופה המיטלטלת בנהרות של דם וקיטור הכבשנים העשנים. במחנה 'ברגן בלזן', שהו באותה עת רבבות יהודים, ששוכנו במחנה הריכוז עד להודעה חדשה, כשמאות מהם נספים מדי יום מהמגיפות ומהתנאים הקשים במחנה. בין האסירים ששהו באותה עת במחנה, בלטה דמותו התמירה של הרה"ק מבלודוב זי"ע, שאמונה איתנה פיעמה בו והוא שימש כמשענת אישית רוחנית לכל שוהי המחנה בימים קשים אלו. באותה תקופה כבר החלו כוחות הברית להפציץ את סביבות המחנה, מה שגרם להחמרה בתנאי החיים במחנה, עד לשחרור כחודשיים לאחר מכן, בחודש אייר תש"ה. בתת התנאים הללו, באמונה יוצאת דופן שקשה לתארה, ביקש האדמו"ר מבלודוב לאפות מצות למען שוהי המחנה. משנאש להשיג את חומרי הגלם למצות באמצעים רגילים, הרהיב עוז לפנות לראש הצוררים – מפקד המחנה יוזף קרמר ימ"ש, וביקש את רשותו לאפיית המצות. להפתעתו, המפקד לא שלל את העניין, והודיע כי עליו להתייעץ עם הממונים עליו. לא היה יום שמח במחנה כאותו יום – לילה לפני חג הפסח, בו הודיע המפקד כי הוא מאשר לאפות את המצות. הרבי הסתובב בפנים קורנות, והמתין בדריכות לשעות הבוקר של ערב פסח, אז נקרא לחדרו של המפקד וקיבל שק קמח, קנקן מים וגזירי עץ. בעיניים נוצצות נטל הרבי את הציוד היקר, וכשיצא – נזהר

שדמעות התרגשותו לא ירטיבו את הקמח היקר, ויחמיצו אותו חלילה. הרבי פסע במחנה בצעדי ריקוד, נזהר שלא לעורר מהומה, אך פניו הסגירו את שמחתו הרבה... בשעות הבאות, בנו הרבי וכמה יהודים נוספים תנור מאולתר, הבעירו בו אש, והשיגו אפילו קערה קטנה ושני ענפי עץ שישמשו כמערוכים. עד שסיימו את ההתארגנות כבר עמדה החמה באמצע הרקיע, ובשעת חצות – ניתר ליבם מהתרגשות כשמזגו את המים וקמח לקערה, וששפתותיהם לוחשות בהתרגשות נדירה: 'לשם מצות מצוה, לשם מצות מצוה!'... הם פעלו במהירות הבזק, חיש מהר גיבלו את העיסה בזריזות, ערכו לחצאי עיגולים, והכניסו לתנור בידיים חשופות – הם לא חשו את חום האש כלל, כי כל אברי גופם בערו בהתלהבות של מצוה!

אין לתאר את האושר, את ההתרגשות, את הציפיה. הרבי עטף את המצות בזהירות, נזהר שלא לאבד אף פירור. אלא שלפתע פתאום, נשמעה מרחוק הלמות המסמרים של מגפיהם של הצוררים, וצעדיהם המתקרבים – פינו את ההתרגשות והאושר לאימה לופתת... 'יהודים בזויים!' – שאג עליהם מפקד המחנה כשעיניו בוערות בזעם. 'אין לכם בושה? באותו יום בו אנו מאפשרים לכם לאפות לחמים לפי מצות דתכם ולעשות ככל העולה על רוחכם – אתם שולחים מכתב להשמיץ אותנו בעולם? אין לכם בושה?!' – זעק המפקד בחרון אף, ושלף מכיסו מכתב המתעד את אכזריות הנאצים וזוועות המחנה, שיהודים אחרים שלחו בדיוק באותו יום לשווייץ...

היהודים נתקפו חלחלה, גם הרבי רעד באימה. המפקד הוסיף לצרוח ולקלל, ותוך כדי כך שפך את הקמח והמים, דרך על העיסה, ובעט בתנור ברשעות. בחמת זעם תפס את ערימת המצות היקרות מידין של הרבי, זרקה ארצה ודרך עליה עד שהפך אותה לפירורים קטנים... כל היהודים הביטו בחרדה במתרחש, ונמלטו איש איש לצריפו. רק הרבי הוסיף לעמוד שם, מתכנן באותו רגע את

הצעד הבא. המפקד התעצבן עוד יותר על 'חוצפתו' של הרבי שהמשיך לעמוד, והחל מכה אותו בעוצמה עד שהפילו ארצה... הרבי שכב על האדמה, סופג מכות נמרצות ובעיטות גסות, אך נחוש מתמיד: בעיניו הוא תר אחר שברי המצות, מחפש אולי נותר איזה שבר מצה שלא שלט בו מגף הצורר הרשע... לפתע הבחין בחתיכת מצה קטנה שנותרה שלימה בלי פגע, וחיש מהר תוך כדי שהוא סופג מכות איומות, שלח ידו אל חתיכת המצה והניחה בחיקו. דקות ארוכות ספג הרבי מכות והשפלות, אך פניו זרחו באושר. למרות המכות ולמרות האכזבה הקשה, הצליח להציל חתיכת מצה! נכון שאין בה שיעור, ונכון גם שהיא שבורה ורצועה, אבל בכל זאת – מצה! היש מאושר ממנו? כשהגיע לצריפו והתאושש, מיהר להודיע בקרב היהודים כי הצליח להציל חתיכת מצה קטנה, וסביבה – יתכנסו כולם הלילה, לערוך ליל הסדר כמעט כמשפטו וחוקתו. התרגשות עצומה אפפה את היהודים, לקראת ליל הסדר המרומם אותו יחוו בצוותא ובהתרוממות הרוח, למרות התנאים הקשים... כמה שעות חלפו, וליל הסדר ירד על פני תבל, עוטף את העולם כולו בקטיפה כחולה מלכותית. שלושה כוכבים נצנצו ברקיע, ועשרות יהודים התכנסו בצריפו של הרבי, למעמד 'ליל הסדר'. פניהם קרנו באושר, בברכת 'שהחיינו' דמעו עיניהם בהתרגשות: הרי רק מתי מעט שורדים כאן, והם זוכים לערוך את ליל הסדר, לשבת יחדיו ולספר את סיפור יציאת מצרים בהודאה עמוקה לה' הטוב! אל השולחן הובאה כוס מים דלוחים, זכר לארבע הכוסות. הרבי החל לקרוא את ההגדה בקול ערב, קורא קטע אחר קטע בנעימה. מדי פעם נשמעה התייפחות בקהל, פרץ של בכי געגוע שובר לב לימים שחלפו ואינם, לעריכת הסדר כבני חורין אמיתיים על יד שולחנות מלכותיים. הרבי הוסיף לקרוא בעיניים עצומות בדבקות, סוחף את הקהל כולו לסיפור הנצחי של עם

ישראל, שאיש לא יכול עליו... ואז הגיע הרגע הגדול, שכולם ציפו וייחלו לו. הרבי הוציא מחיקו את חתיכת המצה שהציל במסירות נפש, מצה קטנה בגודל מטבע, והציגה לראווה. היה ברור שאין בה די לכולם, וכולם היו בטוחים כי הנה מיד יברך הרבי על המצה ויאכלנה, הן הוא זה שמסר את נפשו למענה. לפתע, נשמע קול מכיוון הנשים שהשתתפו במעמד המרטיטי: 'רבי!', קראה אשה אחת לעברו, 'הן הלילה הזה הוא ליל הסדר, לילה של 'הגדת לבנך', לילה המוקדש להעברת המסורת והחזקת להבת האמונה בלבבות הדור הבא. נמצא עמי צבי – בני הקטן, הוא הילד היהודי היחיד במחנה, הוא כל הדור הבא שיש כאן!' – אמרה האשה ופרצה בבכי של התרגשות לפני שהוסיפה: 'אולי, אם מותר לי לבקש, את פיסת המצה הקטנה ייתן הרבי לצבי שלי, לילד היחיד כאן. במקום כה נורא בו לא נוכל לקיים והגדת לבנך כראוי, במקום כזה בו נראה כי סוף העולם הגיע ואין עתיד חלילה – נעניק את המצה לילד הקטן, ניתן לו לזכות במצוה הזו, שתיספג האמונה בנפשו לדורות הבאים!' האשה סיימה את דבריה הנרגשים ופרצה בבכי, אך בקושי הצליחה לראות את תנועות הרבי לאחר דבריה שוברי הלב. עיני כל הנוכחים זלגו דמעות, ליבם נקרע בהתלבטות מייסרת: מצד אחד, הרבי שמסר נפשו על פיסת המצה היחידה במחנה, ומצד שני, האפשרות להעניק את המצה לילד ולהעביר את גחלת האמונה לדור הבא. התלבטות קורעת לב! גם הרבי התלבט, ובחרדת קודש, הכריע: 'אכן כן. ראוי לנו לייחד את הלילה זה לדור הבא, נאה וגם יאה שהילד היחיד כאן יזכה במצה הזו, לו ניתן את הזכות הכבירה!...' דומיה מתוחה עמדה בחלל, והילד התקרב אל הרבי בצעדים מדודים. הכל הביטו לסירוגין בדמותו הנערצת של הרבי, ובחתיכת המצה היקרה מפז שהחזיק מידי. הרבי קרא לילד לגשת אליו, ובקול נחנק מדמעות אמר לו לברך 'על אכילת מצה'...

חושך שרר במלוא האופק, רק בצריפו של הרבי, כמו פנסים מאירים, עשרות זוגות עיניים מרצדות. כוכבי שמים נצנצו בחשיכה, וטל של התרגשות ירד ואפף את הנוכחים, קול ילדותי עמוק עלה לפתע: 'אשר קדשנו במצוותיו וציוונו' – וגעה כל העם בבכיה נסערת... 'על אכילת מצה!'... 'אמן' שקט אך מחריד נשמע בחלל, והילד אכל את המצה היקרה, הנדירה, זו שאין בילתה עוד. הרבי טפח על שכמו בחום, ובירכו כי אכן יזכה לחיות חיי אמונה, גם בתוך התופת, ויזכה לצאת מאפילה לאורה... הסדר הוסיף ונמשך עד סופו, ומחזה הילד המברך על המצה ומטמיע בנפשו את האמונה לדורות הבאים – לא נשכח לעד מלב כל משתתפיו...

*

את הסיפור הזה סיפר המרצה הנודע הרב מרדכי נויגרשל שליט"א, והוסיף, כי לפני שנים ספורות סיפר את הסיפור לקבוצת מבקרים במחנה, ואז לפתע קמה אחת המשתתפות שהזדהתה כאחינית של אותה אשה גיבורת רוח, ובעיניים דומעות ביקשה את רשות הדיבור להשלמת הסיפור, וכך סיפרה: עם שחרור המחנה, הגיעו אותה אשה ובנה, כמו גם הרבי מבלוד'וב בעצמו, לארצות הברית. כשביקשה להקים בית, הוצע לה באקראי להינשא לרבי מבלוד'וב, והיא שמחה על ההצעה ונישאה לו. לימים, סיפר הרבי על מעלתה הגדולה, בעקבותיה בחר להקים עמה את ביתו: 'אשה שבעומק התופת, בסבך התלאות, בעיצומה של המלחמה, היו בה גבורת נפש ועוצמה יהודית לדאוג לאמונת בנה, אשה כזאת היא ראויה להערצה, אשת מופת. הן במלחמה היינו שקועים כולנו במלחמה על החיים, למי היה זמן להקדיש לכך שהילד יספוג ערכי אמונה, לנצל את ליל הסדר כדי להחדיר אמונה בזרעו אחריו?! אבל היא כן! האשה הזו, גיבורת הרוח ואצילת ההתנהגות, בתוך בליל הרגשות הסוערים והדמעות הרותחות – זכרה את בנה, את חובת הטמעת האמונה בו

וההזדמנות לעשות זאת בליל הסדר. כמה מתאים להקים עמה בית בישראל, בית שאור האמונה יזרח בו לעד!¹
לימים, כשנפטר הרבי בזקנה מופלגת לפני כחצי יובל, כיהן אחריו אותו ילד כרבי מבלאד'וב בבורו פארק, הוא הרה"ק רבי צבי יהודה שפירא מבלאד'וב זי"ע, שנפטר בט"ו תמוז תשע"ה, וכל ימיו שימש כנס ומופת לאמונה בוערת, שהתחילה לבעור בו שם בתוך התופת.

*

סיפור מרטיט ומרגש זה, בא להאיר: ברגעים הקשים ביותר, במקומות הכאובים ביותר, ראתה האשה את הטמעת האמונה בנפש הילד במקום הראשון, במעלה הגבוהה ביותר. ברגעי סופה וסערה, בתוך אימת הבלהות, הטרידה אותה שאלת חינוכו של בנה הקט, כיצד תוכל להטעין את נפשו באור האמונה.

בלילה הזה, הסכים הרבי למסור את אותה חתיכת מצה עליה מסר נפשו, מתוך הבנה והפנמה כי בלילה הזה – הדבר הכי חשוב הוא להעביר את גחלת האמונה הלאה לדור הבא, להעניק את כל מה שאפשר כדי לתת לילד את האמונה עם כל העוצמה. היה כדאי לו למסור לילד את חתיכת המצה עליה כה התאמץ – כדי להעביר את גחלת האמונה לילד, לדור העתיד!

*

"והגדת לבנך" – מתנה יקרה!

כל לב יהודי כבר נע בהתרגשות, מתרומם ונרגש לקראת חג הפסח הקרב ובא. הבתים כולם כבר מצוחצחים וממורקים, עגלות הקניות העמוסות כבר הובאו אל הבית פנימה, אנו סופרים את הימים והשעות שנותרו לכניסת החג, ללילה הגדול בו נקבל אורחים רמי מעלה, מלאכי השרת המתכנסים בביתנו, מטים אוזן להמיית ליבנו בספרנו את סיפור יציאת מצרים... למעמד רב רושם שכזה, אנו נערכים מראש. עריכת השולחן בפאר והדר, הכנת סעודת חג

מפוארת, העמדת כסאות ההסיבה כמו גם מפות נאות וכלים יוקרתיים. לא פחות חשוב, אנו נערכים לתוכנו המהותי של הלילה הזה – לחוות יחדיו עם כל בני המשפחה את סיפור ההגדה, להעניק לכל אחד מהמסובים – מבוגרים כילדים את ההבנה במשמעות הסיפור הזה, להעביר את מסריו העמוקים של הלילה החשוב הזה לכל ילד וילדה. בלילה הזה, יותר מבכל ימות השנה, זכינו במתנת 'הגדת לבנך'. זו מתנה מיוחדת, המבקשת לקחת את הלילה ההדור והנפלא הזה, ובאמצעותו להעביר את מסר האמונה בבורא עולם לדורי דורות, מסב לאב, מאב לבן, מבן לנכד ולדורות הבאים. כמו שרשרת מוזהבת שחוליותיה שלובות זה בזה, נשב בליל הסדר כל משפחה ומשפחה, ונשקיע אנרגיה בהארת סיפור יציאת מצרים אל תוך נפש ילדינו. כי סיפור יציאת מצרים אינו רק סיפור ספרותי, הוא גם מלשון "ספיר" ויהלום, מאיר את הנפש, מציף את הנשמה באור קסום וענוג, הנותר חקוק בה לדורות. האור הזה הוא אור האמונה, המתפשט בליבו של כל יהודי – גם ילדים קטנים, ומאפשר להם לקלוט אל קרבם ולהפנים את האמונה בה, להשאירה חקוקה בליבם לנצח.

את הגילוי הזה חושף בעל ה'אוהב ישראל' מאפטא די"ע, וכדאי לנו להפנים כל מילה שלו: 'בליל התקדש חג הפסח... מתגלה אור השכל והאמונה, וחופף בלילה הזה על כל זרע ישראל, ואז, כשתשיב לבנך תשובה ותגיד לפניו את כל הסיפור הלז, בוודאי יכנסו דברי האב באוזני הבן ויאמין באמת ביציאת מצרים!...' כלומר, ישנו לילה ייחודי בשנה, לילה בו נקודת הפתיחה שלנו בהטמעת האמונה בדורות הבאים הרבה יותר גבוהה ונעלית. זהו לילה בו מקבל כל אבא מתנה יקרה – כוחות שמימיים להעביר לבני משפחתו ולילדיו אמונה, לילה בו רוח האמונה והדבקות בה' חופפת מעצמה על נפשות הילדים, המגיעים לליל הסדר עם רוח לקבל,

עם לב שעומד הכן לספוג... צריך רק לתת להם, להעניק להם, למלא את ליבם באמונה בוערת וחזקה. הזמן מותאם, סיפור יציאת מצרים – הוא הכלי הטוב ביותר להביא את המסר הזה, צריך רק לתת אותו עם כל העוצמה, עם ההבהרות, עם החוויה הנכונה והגישה הטובה, ואז אנו מובטחים: **"בוודאי ייכנסו דברי האב"**. מדהים! הדברים בטוח ייקלטו, יופנמו, יוטמעו, יהפכו לחלק מהנפש של הילד, הוא יהפוך למאמין באמת, אחד שבטוח באמונתו וכל רוח שבעולם לא יכולה לו. איך? רק אם ניתן לו את מסר האמונה בלילה הזה, אם נכניס לו אותה בעוצמה ובהתלהבות!

בדור כמו שלנו, אין דבר שמטריד כל אב ואם בישראל, יותר מהנסיגות התכופים וההתמודדויות הגוברות, העומדים בפני ילדינו בכל עת ובכל מקום. בלילה הזה אנו יכולים להעניק לילדינו את המגן החזק ביותר, את רשת הביטחון שתעמוד להם בכל עת, את האמונה החזקה והמבוצרת שתעמוד לימינם ותגן עליהם בקביעות. לא נותר לנו עוד הרבה זמן, ליל הסדר כבר ממש אחר כותלנו. יש לנו את כל ההכנות הרגילות – סיום הניקיון, ביעור החמץ, הכנת סימני הקערה ובישול סעודות החג – כל אלו חשובים מאוד, אך הכי הכי חשוב: לתכנן את הלילה הייחודי הזה, להכין את התוכן שירתק את נפש הילד, לחשוב איך נוכל להעביר את מסריו באופן חווייתי ומעורר ענין, כדי שיפנים ויטמיע בנפשו את ערכי האמונה. נתכונן להגיע לליל הסדר באווירה נכונה, רגועים ונינוחים, לקראת ההזדמנות השנתית להנחיל לילדינו את ערכי האמונה. הבה נייערך ללילה הזה בחשיבה מסודרת ומדוקדקת, כי את מה שניתן לילדים שלנו בלילה הזה – הם לא ישכחו לעולם, זה יישאר חקוק בהם לדורות עולם! (הרב קובלסקי)

*

ההמשכיות של עם ישראל תלויה בילדים!

לאחר שמתרה משה רבינו את פרעה על מכת הארבה שתבוא בגבולו על שממאן לשלח את בני ישראל, פונים עבדי פרעה ומתחננים אליו "שלח את האנשים ויעבדו את ה' אלוקיהם, הטרם תדע כי אבדה מצרים?". ובעקבות כך מזמן פרעה את משה ואהרן אליו ואומר להם "לכו עבדו את ה' אלוקיכם, מי ומי ההולכים?" משיב משה רבינו לפרעה: "בנעריו ובדקניו נלך, בבניו ובבנותיו" ועל זאת אומר פרעה: "לא כן, לכו נא הגברים ועבדו את ה'", ומבאר רש"י: "לא כן כאשר אמרתם להוליך הטף עמכם אלא לכו הגברים ועבדו את ה'". וצריך להבין: מדוע פרעה לא הסכים שיצטרפו הקטנים עם הגדולים? הרי אם מטרתו לגרום בכך שיוכרחו בני ישראל לשוב חזרה למצרים כדי שחלילה לא יאבד את עבדיו היה יכול להתנות שרק חלק מהשבטים עם אנשיהם, נשיהם וטפם ילכו לעבוד את ה'. אך הנה מוצאים אנו כאן שפרעה מביע את סירובו להצטרפות הקטנים דווקא, ועומד על דעתו בעקשנות לבל יצטרפו הטף עם הגדולים להקריב קרבנות.

מבארים גדולי המוסר: פרעה הבין כי סוד ההמשכיות של כלל ישראל טמון דווקא בדור הצעיר, בפעוטות ובטף. למרות שהבנתם דלה ומצומצמת ואף כשיצטרפו לגדולים ויהיו נוכחים בעבודת הקרבנות הנשגבה לא יבינו הם בגודל המעלה והחשיבות של מצוה זו בשעת מעשה, אך על כל פנים המראות הנשגבים והאוירה המרוממת תחרט בנפשם של הפעוטות של הפעוטות ותיצור בקרבם רושם חזק ועוצמתי. וודאי הוא כי רושם זה ילווה אותם הלכה במשך כל חייהם וידליק בקרבם את השאיפה להמשיך את אותה הדרך אשר צועדים בה הגדולים לשאול ולהתייעץ איתם, כפי שנצטוו בתורה, "שאל אביך ויגדך זקןך ויאמרו לך". את הסוד הזה של כח ההמשכיות של כלל ישראל, אשר נעוץ הוא בקטנים דווקא,

הבין פרעה, ולכן הוא ניסה למנוע זאת בכל מחיר. כי מטרה אחת הייתה לו, מטרה אשר משותפת לכלל שונאי ישראל בכל הדורות, לכלות את כלל ישראל, לגדוע את המשך האומה, לקטוע את נצחיותם. ומעשה זה של הצטרפות הטף עם הגדולים להקרבת הקרבנות הרי בכוחו לבנות את עתידו של כלל ישראל כולו ולכן דבר זה מהווה סתירה לשאיפתו האכזרית של פרעה. מהתנגדותו הנחרצת של פרעה להוליך את הטף עם הגדולים, אנחנו לומדים מהי המעלה העצומה הטמונה בהשתתפות הטף ובנוכחותם במעשי מצוה וקדושה. שהרי ההתבוננות וההתרשמות שלהם ממעשי המצוה ומחשיבותה, בכוחה ליצור בנפשותם שאיפות אמת, ובכך לבנות את עתידם הרוחני. ("עקבי אליהו")

*

לסיום:

נאמר בפסוק בפרשת בא: "ולמען תספר באוזני בןך ובן בןך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה'". לכאורה סדר הפסוק אינו מובן – אם המצווה היא "למען תספר באוזני בןך ובן בןך", סוף הפסוק היה צריך לדבר על הבנים, והיה צריך להיות כתוב בפסוק "וידעו (הבנים) כי אני ה'", ואילו הפסוק אומר "וידעתם (אתם המספרים) כי אני ה'". מכאן דקדק האדמו"ר מבעלזא זצ"ל, שהמספר לילדיו את ניסי ה' ביציאת מצרים, גם אצלו מתחזקת הידיעה. התורה אומרת כך – על ידי שתספר באוזני בןך, הרי שאתה ובןך יחד תגיעו למצב של "וידעתם (אתה ובןך) כי אני ה'".

חג פסח כשר ושמח!

העלון מוקדש להצלחתם של התורמים וכל משפחתם
ברוחניות ובגשמיות

לרפואת:

מאיר חיים בן שמחה
יוסף זרח מאיר בן אסתר גיטל
רבקה רפאלה בת לאה
חיה שרה בת אידל
ישראל נתן יהודה בן מלכה בלומא

ולעילוי נשמת:

ר' פנחס בן חיים לייב ז"ל
ר' משה עמנואל בן יוסף אפרים ז"ל
ר' יהודה לייב ב"ר יוסף בער קפלן ז"ל

בשם תושבי הקריה:

תודה רבה לראש המועצה
הרב יצחק רביץ הי"ו
על כל העשייה במשך השנה
ובפרט בתקופה זו

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com